

Kāda ir Latgale un tās cilvēki šajā laika cēlienā, kad ārējā pasaule vairs nav droša, jo kaimiņi izvēlējušies agresijas, nevis sadarbības valodu. Rakstu ciklā "Robežnieki – Latgales stiprie ļaudis" atklājam gan lielākos reģiona kopienu izaicinājumus, gan arī īpašos spēka avotus; meklējam problēmām iespējamus risinājumus un vērtības, uz kurām vietējai kopienai balstīties. Ar šo cilvēkstāstu starpniecību ceram atklāt iespējami plašākai auditorijai visā Latvijā, ka Latgale ir neatņemama Latvijas daļa, ka tās kopienai ir stipri – kristīgajās un arī pilsoniskajās vērtībās balstīti – pamati, ka tās iedzīvotāji – lai arī dažādu tautību, dažādu reliģisko konfesiju un profesiju ļaudis – ir īsti savu novadu, savas Latgales un Latvijas patrioti. Un tieši viņi – šie stiprie latgalieši – veido stipru Latvijas un arī Eiropas Savienības ārējo robežu.

Šoreiz stāsts par Balvu novadu – Latgales partizānu pulka šūpuli

Piemineklis Latgales partizānu pulka kritušo karavīru piemiņai izveidots 1938. gadā, 1993. gadā atjaunots, godinot arī 1944.–1954. gada Latgales nacionālos brīvības cīnītājus

* Balvu novads – nozīmīgs Ziemeļlatgales centrs, kas reformas rezultātā izveidojās 2021. gadā. Novadā ietilpst 19 pagasti, Balvu un Viļakas pilsēta.

* Sākoties otrajai padomju okupācijai, Abrene kopā ar sešiem apkārtnējiem pagastiem tika atdalīta no Latvijas.

* Iedzīvotāju skaits: 18 797 (pēc PLMP datiem 01.07.2024.); Balvos – 5984; Viļakā – 1215.

* Balvu novadā reģistrētas 193 NVO, tostarp tikai piecas ir sabiedriskā labuma biedrības (avots: 2023 «Providus» pētījums).

* Populārākās uzņēmējdarbības nozares: jautkā lauksaimniecība; mazumtirdzniecība; graudaugu, pākšaugu un eļļas augu sēklu audzēšana; mežizstrāde.

* Līdzdalība 2021. gada pašvaldību vēlēšanās – 41 %, Latvijā kopumā – 34 % (pēc CVK datiem).

* Latvijas–Krievijas robeža ir 283,6 kilometrus gara. Balvu novads austrumos robežojas ar Krievijas Pleskavas apgabala Palkinas un Pitalovas rajonu. Valsts robežsardzes Viļakas pārvalde apsargā 140,728 km garu robežu ar Krievijas Federāciju.

* 1918. gada 18. novembrī proklamēja Latvijas Republiku, bet cīņa par valsts neatkarību vēl tikai sākās. 1918. gada 1. decembrī Padomju Krievijas Sarkanās armijas daļas iebruka Latvijas teritorijā, Balvu apkārtnes vīri sāka organizēt partizānu pulciņus. Balvi Brīvības cīņu laikā kļuva par Latgales partizānu pulka šūpuli.

1919. g. 5. jūlijā ar Austrumu frontes Virspavēlnieka pavēli Nr. 869 Balvu partizānu nodaļa tika nosaukta par Latgales partizānu pulku, un par tā komandieri iecelts virsleitnants Jānis Vīndzis. Vairāk nekā 50 pulka cīnītāji apbalvoti ar Lāčplēša Kara ordeni.

* Arī pēc Otrā pasaules kara balvenieši nespēja samierināties ar okupācijas režīmu. Izvērtās plaša pretošanās kustība. Stompaku nometne teritoriāli un skaitliski bija lielākā nometne Latvijā. Tā sāka veidoties 1945. gada sākumā.

* Līdz 1945. gada martam nometnē dzīvojošo cilvēku skaits sasniedza 350–360 personas. 1945. gada 2. martā Stompaku nometnei uzbruka čekas karaspēka karavīri un vietējie «istrebiķeļi» 483 karavīru kopskaitā, bet naktī uz 3. martu nacionālajiem partizāniem izdevās iziet no aplenkuma.

* 2021. gada 16. jūnijā Saeima par Nacionālo partizānu bruņotās pretošanās atceres dienu noteica tieši 2. martu, likumprojekta anotācijā atzīmējot, ka 1945. gadā šajā dienā Viļakas (bijušā Abrenes) apriņķa Stompaku purva salās notika lielākā kauja Latvijas nacionālo partizānu kara vēsturē.

Latgalietis ir cilvēks ar sirdi delnā

Baltinavas pagasts vēl pirms kāda laika bija mazākais novads Latvijā, taču tas nebūt nenozīmē, ka tādēļ tas būtu neatpazīstams. Paši baltinavieši teic, ka Baltinavas zīmols nr. 1 noteikti ir luga «Ontans i Anne», kas iemantojusi popularitāti visā Latvijā. Pagasta centrā pat izveidots «Ontana i Annes» parks. Par šo atpazīstamību parūpējies režisore Anīta Ločmele jeb Danskovīte un viņas amatierteātris «Palādas», kārtējo reizi apliecinot, – pierobežā dzīvojošie cilvēki ir spēks.

Danskovīte. Kā cēlies šis pseidonīms?

– Tas radies no manas dzimtas vietas – Dansku ciema Baltinavas pagastā. Pienāca brīdis, kad mani amatierteātra aktieri pateica, ka negrib vairs iestudēt ne Blaumani, ne Annu Brigaderi, jo gribēja lugu latgaliski, tādēļ biju spiesta rakstīt pati savu darbu. Uzrakstīju pirmo «Ontans i Anne» daļu, kuras pamatā bija sieviešu lomas, bet vajadzēja vismaz vienu vīrieti. Paldies Dievam, Baltinavas vidusskolas direktors Imants Slišāns piekrita uzņemt Ontana lomu. Bet, kad pienāca brīdis izrādei, kluba vadītāja pajautāja, kā tad sauks mūsu lugu? Nosaukumu visi kopā kaut kā atradām, bet man pašai tik ļoti gribējās noslēpties, ka autora vietā izdomāju lietot pseidonīmu Danskovīte. Protams, pirmajā lugā neviens nezina, kas ir Danskovīte, kā arī to, ka pseidonīms radies tādēļ, ka

esmu cēlusies no Dansku ciema. Tas atrodas pie Krievijas robežas.

Kā tad ir dzīvot pierobežā?
– Ciems man ir pasaules centrs, no turienes esmu cēlusies. Baltinava arī nav tālu no Krievijas robežas. Dažreiz paliek ne visai omulīgi, it sevišķi dzirdot par militārajām mācībām, droniem un robežpārkāpējiem... Vakarā durvis vienmēr aizslēdzu. Citi smejas, ka, tumsai iestājoties, durvis jau ciet. Bet esmu atbildīga par mazbērniem, kamēr vedekla un dēls atbrauc no darba.

Mūsdienās Latgales un pierobežas traktējumam nāk klāt arī bīstamības apzīmējums, tas ir, kā runājam par Latgali, ka turam aizdomās cilvēkus. Savā ziņā pierobeža ir kā slēgtā zona. Ikdienā to izjūtat?

– Slēgtā zona tā noteikti nav, kaut gan ikdienā braukā pa pagastu visādi svešinieki. Vienreiz pagalmā iebrauca sveša mašīna ar Bosnijas numuru un piedāvāja nopirkt traukus. Kam man tie? Latgaliski pateicu, ka laikam būs jāzvina robežsargiem, un šis cilvēks aizbrauca. Piesardzība jau, protams, jāievēro. Pēc Ukrainas kara sākuma daudz pa mājām braukāja un dažādus pakalpojumus piedāvāja ukraiņi, kuri tobrīd dzīvoja Tilzā. Bet par pārējiem nezina, ar kādu domu viņi braukā. Un dažreiz tik lēni brauc mašīna pa ielu, un no tās vēro.

Pierobeža ir kļuvusi mazapdzīvota! Tā jau ir Latvijas mēroga tragēdija – ciemi viens pēc otra izmirst. Dansku ciemā šobrīd apdzīvotas vien piecas mājas, senos laikos bija ap 60, manā bērnībā – 35. Un tad pienāca brīdis, kad sapratu, ka tas viss jādokumentē, jo pašlaik krasi mainās lauku kultūrtelpa, dzīvesveids. Pēc savas zemes iegūšanas katrs cēla dzimtas māju ar domu, ka tā paliks bēr-

niem, ka viņiem būs drusciņ vieglāk atsperties. Bija jau arī līdz kolhozu laikiem, bet tad sākās pirmās izmaiņas – Latgales ļaudis bija pakļauti lielai nabadzībai, jo par gada darbu kolhozā neko nesaņēma, un sākās aizceļošana uz pilsētām un Pierīgas vietām. Tagad paaudzēs veidotās mājas ar to unikālo ainaviskumu tiek nolīdzinātas vai sadedzinātas, lai varētu tur iekopt tīrumus.

Ar ko, Jūsprāt, Latgale ir īpaša? Latgaliešu valoda netraucē būt saprastiem arī citviet?

– Latgalietis ir cilvēks ar sirdi delnā. Latgalieti gana viegli arī piešmakt, bet viņš uzticas un nedomā, ka saņems pretī ļaunumu. Atceros bērnību, kad mūsu ciemā naktī visi ceļi kustēja – cilvēki gāja, brauca ar zirgu, ciems bija dzīvs. Vienreiz pie mums naktī garāmbraucējs paprasījās pārnakšņot. Kas viņš bija, joprojām nezina, jo neviens neprasīja ne pasi, ne citus dokumentus. Iedeva guļvietu. Bet, ja tagad man prasītos kāds pārnakšņot, nezina... Es jau esmu citādāka, acīmredzot mums jau cita dzīves pieredze. Bet tie, kuros vēl vecā vērtību sistēma, ir cilvēki ar sirdi delnā. Ja runājam par latgaliešu valodu, nevar cilvēks, kurš Latgalē nav dzīvojis, uzreiz to saprast. Kāds pasniedzējs uz izrādi «Latgola.lv» gājis trīs reizes – pirmo reizi vispār neko nesapratis, bet smējies citiem līdzī, otreiz jau sapratis, bet trešo noskatījies ar izpratni. Nu, nav tik ļoti tā mūsu latgaliešu valoda atšķirīga, bet vispirms tomēr jāpierod pie skaņu pārmaiņām, kas tajā ir. Arī es, piemēram, uzreiz nesaprastu ventīņu teikto. Savukārt viena teātra režisore no Pāvilstas man uzrakstīja, lai aizsūtītu lugas literāro variantu, jo viņa uz izrādi gribot vest vīru, kurš dusmošoties, ja neko nesapratīšot.

Viņa vīram vispirms iedeva izlasīt lugu latviešu valodā.

Kā vietējie jūtas Baltinavā? Jums pirmajiem bija zīme latgaliski 'Baltinova'. Balvenieši gan uzrakstu 'Bolvi' ne īpaši novērtēja.

– Tas ļoti pārsteidza, ka mēs savā Latvijā atrodam pat tādu iemeslu, lai pakasītos, cīnītos un runātu. Skumji. Ko viņi teiks, kad te sāks staigāt arābi un citu tautību pārstāvji? Nedod Dievs, protams, bet tad runāt par latviešu kultūras pastāvēšanu vispār jau vairs nav ko. Diemžēl globalizācija ienāk pārāk strauji, un mēs zaudējam savu identitāti. Latgaliešu valoda man netraucē – mēs arī darbā runājam latgaliski. Tā ir cilvēka attieksmes un kulturālības pazīme – izsakos nicīgi par kādu, vai nē.

Danskovīte nav iedomājama bez slavenās izrādes «Ontans i Anne», kas vēlāk transformējās par «Latgola.lv» un kļuva par skatītāko Latvijas Nacionālā teātra izrādi. Kā sākās sadarbība ar Nacionālo teātri?

– Ap 2004. gadu latgaliskais uzskatuve bija kaut kas eksotisks. Mēs par sevi runājām, dziedājām uz skatuves, daudzi mūziķi sacerēja dziesmas latgaliski, līdz ar to izraisot lielāku interesi. Nacionālā teātra režisors Valdis Lūriņš bija «Gada izrādes» amatierteātru vērtēšanas komisijā Rēzeknē, kur arī mēs rādījām savu lugu. Viņam patika baltinaviešu sniegums, tad sekoja sarakste, sazvanīšanās. V. Lūriņš ieradās ar savām idejām Baltinavā, un viss notika. Vispirms vienojāmies par tekstu, tad brauca aktieru trupa, kura iepazīna vidi, pirmizrāde bija 2010. gadā. Līdz pēdējam brīdim neticēju, ka tas ir nopietni. Arī par savu jauno izrādi «Mazpiļsāta», ko iestudējis teātris «Panna» ar režisoru Juri Rijnieku, līdz pēdējam

brīdim neticēju. Viņi atbrauca uz Lūznas muižu, kur uzstājāmies, un nopietni parunājām. Tad es sapratu, ka laikam, jā, tas ir nopietni, jo režisors paziņoja, ka 25. septembrī gaidāma pirmizrāde.

Kādas izjūtas pārņem, kad Jūsu vārds izskan visā valstī un Jūsu radītos tēlus atveido profesionāli aktieri?

– Protams, sajūta ir jauka, taču tas man nedod tiesības celt degunu gaisā. Sākumā ļoti mulsināja preses un televīzijas uzmanība, taču arī tā ir pārējoša lieta. Prieks vairāk ir par to, ka izskan Baltinavas un Latgales vārds. Laikam jau manī tās patriotisma jeb piederības sajūtas ir traki daudz. Taču slavas gēna noteikti nav, esmu darītāja, nevis atzinības gaidītāja. Ir tik patīkami, kad kaut kur aizbraucu, dzirdu, kā cilvēki runā, ka ir tāds teātris Baltinavā, un man jautā, vai es esmu pazīstama ar viņiem. Saku, – jā, zinu, zinu, ir mums tāds Baltinavā. Tas ir tik patīkami, ka tevi nepazīst.

Latgales vārds tiek minēts daudz un dažādās nozīmēs. Arī negatīvi. Tajā pašā laikā tie, kas šeit pabijuši, atzīst, ka viesmīlīgāku un jaukāku cilvēku par latgaliešiem nav. Kas, Jūsprāt, ir Latgales cilvēku spēka un atbalsta avots?

– Kāpēc pret mums tā izturas? Vairākus gadu simtus bijām atšķirti no Vidzemes, Kurzemes un Zemgales. Bijām zem poljiem, krieviem, vēl zviedri pāri gāja. Esam gana stipri locīti un tāpēc daudz sīkstāki. Bet kas ir spēka avots? Man vajadzīga sava vieta, kurā piedzimu, jo tad jūtos spēcīgāka. Kad man grūti, atgulstos uz zemes, un paliek vieglāk. Ziemā, sniega laikā, labi saģērbies, kupenā iekšā, un paskaties zvaigznēs. Lūk, tas ir vēl viens mūsu spēka avots!

Viņus raksturo sirsnība, skarbums, tiešums un mīlestība

Foto no personīgā arhīva

Valdis Lūriņš, režisors:

– 2010. gada 21. oktobrī uz Latvijas Nacionālā teātra skatuves pirmizrādi piedzīvoja izrāde «Latgola.lv». Vai gaidītais un cerētais rezultāts ir panākts? Domāju, jā. Vispirms bija brīnišķīga satikšanās ar Latgales cilvēkiem, kur liela daļa no viņiem ir Anitas Ločmeles lugu varoņi. Savā ceļojumā uz Latgali, pateicoties «Palādas» aktieru brīnišķīgajai uzņemšanai, mēs kaut kādā veidā Latgali tiešām arī sajūtām. Un, kad atbraucām atpakaļ, piesēdāmies pie lugas eksemplāriem un lasījām. Uldis Dumpis pateica tādu frāzi: «Man šajā brīdī par Latgali vairs nav nekādu jautājumu». Danskovītes lugās ierakstītas tādas lietas kā sirsnība, skarbums, tiešums un mīlestība, kas caurstrāvo visu Anitas sarakstīto «Ontana i Annes» seriālu. Bet, runājot par skarbumu, Pītera lomas atveidotājs Jāzeps bija ļoti tiešs un paziņoja, ka viņam ļoti nepatīk latgaliešu valodas kroplošana, jo tā ir valoda, nevis dialekts. Un šīnī gadījumā mums kaut kādā veidā bija jāizlavierē, lai čiuļi arī var kaut ko saprast. Tad mēs ik pa brīdim latgaliešu vārdus arī lietojām – cits precīzi, cits mazāk precīzi, bet mēs mēģinājām to darīt ar cieņu pret latgaliešu valodu.

Kā es sastapos ar Baltinavas teātri? Rēzeknē, 10 no rīta, kas ir nenormāls un nepierasts laiks gan aktieriem, gan skatītājiem, lai skatītos teātri. Atveras priekšskars, un iznāk Baltinavas skolas direktors, par kuru es tikai pēc tam uzzināju, ka viņš ir direktors, Ontana lomas tēlotājs. Viņš nāk pie žūrijas galda un piedāvā iedzert goncīti. Vēršas taisni pie manis un saka: «Tu šodien tāds švaks izskaties», kaut gan es biju pilnīgi skaidrs un zinu, ka nedrīkst ierasties uz amatiereteātra izrādēm, ieņēmis glāzīti. Baltinaviešiem šis teātris ir otrā dzīve, ne tikai izklaide. Runājot gan par Imantu Slišānu, gan par Danskovīti un visiem pārējiem «Palādā», tie ir cilvēki, kuri ļoti daudz izdarījuši ne tikai Baltinavai, bet kaut kādā veidā cenšas ietekmēt visas Latgales dzīvi un nenoklusēt tās problēmas. Viņi paši uzņemas iniciatīvu, lai dzīvi Latgalē darītu labāku. Un gribat vai nē, bet Latgale tomēr ir Eiropas Austrumu priekšpostenis. Daudzās tikšanās reizēs no baltinaviešiem sajūtām lielu Latvijas patriotismu. Viņi, būdami latgalieši, patiešām ir Latvijas patrioti.

Ceru, ka ar izrādi «Latgola.lv» saviem skatītājiem mums tomēr izdevās pārraidīt Latgales garu. Lai cik atturīga nebūtu publika, Valda Zilvera komponētajā dziesmā tā vienmēr atdzīvojās uz Jāņa Petera vārdiem: «Pasaules un visos karos latgalieši lasās baros.» Un, kad latgalietis tiek nokaitināts, viņš ir *strašns* (aut. – no *latgaliešu valodas, briesmīgs*). Un tur ir runa par vienotību un Latgales tiešumu, kas nevar neuzrunāt. Ja man jautā, kas ir cilvēka spēka avots pierobežā, es atbildēju, ka ticība un ģimenes. Pirms pēdējās «Boņuka» pasniegšanas balvas baltinavieši *Facebook* lapā ielika savu «Palādas» pieteikumu, kur to ļoti labi varēja redzēt. Mazie vēl nestaigā, bet jau piedalās teātra aktivitātēs. Un tas ir ļoti aizkustinoši.

Mūsu spēka avots ir zeme un valoda

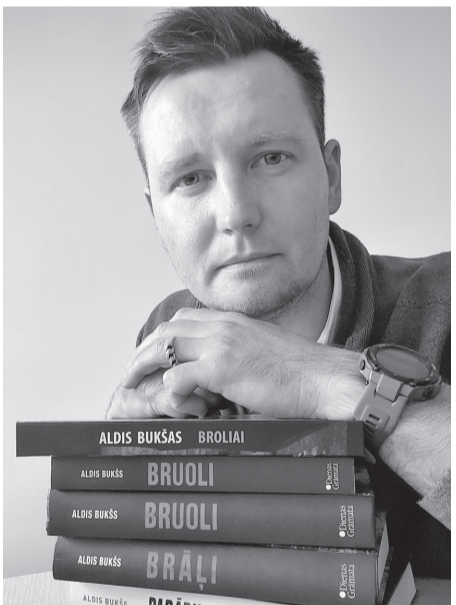

Foto no personīgā arhīva

Aldis Bukšs, kriminālromānu «Parādu piedzinēji» un «Brāļi/Bruoli» autors, kā arī pilnmetrāžas filmas «Maiņa» scenārija līdzautors, balvas «Boņuks 2020» saņēmējs, bijušais Balvu novada domes deputāts.

Vai un cik droši jūtas cilvēki, dzīvojot pierobežā?

– No vienas puses, manuprāt, cilvēki pierobežā dabiskā veidā iemācījušies dzīvot, nedomājot par to, kas ir otrā robežas pusē. Vienkārši ir līnija, un aiz tās – cita valsts. No otras, protams, pēdējo gadu notikumi, Krievijas agresīvā uzvedība un retorika vairo nedrošības sajūtu. Tas ir tieši tas, ko Kremlis mūsos arī vēlas vairo – bailes, apjukumu, nedrošību, izmisumu, neticību savai valstij un zemei. Tieši tāpēc mēs redzam organizētus «bēgļu» mēģinājumus ielauzties Latvijā, dronus u.tml. Un turpinās provocēt, sēt bailes, izplatīt melus, vairo konfliktus mūsu pašu iekšienē un uzpirkt, ietekmēt politikus. Tā ir daļa no viņu metodēm, lai mūs pakļautu un iznīcinātu. Tas mums vienkārši ir jāapzinās un attiecīgi jārikojas, gan rūpējoties par mūsu valsts un robežas fizisko drošību, gan mūsu

iekšējo pārliecību. Somu piemērs parāda, ka tas ir iespējams. Viņu nav daudz vairāk kā latviešu, taču ir viena no spēcīgākajām un modernākajām armijām un aizsardzības sistēmām visā Eiropā.

Kas būtu jādara Latgales un drošības labā, lai iedzīvotāji šeit justos droši?

– Pirmkārt, ieguldīties pierobežas aizsardzības spēju attīstībā: infrastruktūras izbūve, papildu karaspēka vienību un atbilstošu aizsardzības ierocu izvietošana visā Latgalē. Otrkārt, turpināt skaidrojošo darbu iedzīvotāju vidū gan par mūsu spējām, gan arī to, ka patiesībā mūsu kaimiņš nav tik spēcīgs, kā viņš to mēģina demonstrēt. Treškārt, panākt, ka Eiropas Savienība patiešām iegulda lielus līdzekļus pierobežas infrastruktūras atjaunošanā. Tas ir gan valsts, gan pašvaldības uzdevums. Nepieciešams radīt pārliecību, ka, ja tiešām notiek uzbrukums, tas tiek apturēts vai vismaz aizkavēts jau pie pašas robežas, lai varam iegūt laiku gan sieviešu un bērnu evakuācijai, gan papildspēku pievilkšanai. Ukrainas piemērs liecina, ka tas ir iespējams. Es par to runāju jau vairākus gadus. Pirmo aicinājumu izvietot arī Balvu novadā pastāvīgu bruņoto spēku vienību toreizējam aizsardzības ministram Pabrikam nosūtīju jau 2021. gada nogalē, vēl pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā. Kopš tā laika vairākas reizes esmu uzrunājis gan Aizsardzības ministriju, gan robežsardzes vadību, iesakot, kā iniciatīvu varētu realizēt. Diemžēl pagaidām atsauce nav gūta, taču prieks, ka vismaz izdevās panākt, ka bijušajā Tilžas internātskolā tika izvietota vienība, kas uz robežas būvē žogu.

Kas ir mūsu cilvēku – pierobežas iedzīvotāju – spēka avots?

– Apziņa, ka šī ir mūsu zeme, mūsu valoda, kuru mēs esam kopuši, kurā esam dzīvojuši neskaitāmās paaudzēs. Un nekas no tā, kas notiek šobrīd, nav jauns. Jau vairāk nekā tūkstoši gadu mēs dzīvojam šeit, pierobežā, un tomēr esam spējuši to visu saglabāt. Un tā būs arī turpmāk.

EKSPRESINTERVIJAS

Visa mūsu mazā Latvija ir pierobeža

Foto no personīgā arhīva

Aldis Pušpurs, bijušais pašvaldību un sabiedriskais darbinieks, garīgo dziesmu dziedātājs, lokālās vēstures pētnieks, Egļavas mežniecības muzeja saimnieks.

Vai un cik droši jūtas cilvēki, dzīvojot pierobežā?

– Būšu tiešs un runāšu bez apkārtbakstīšanās. Jautājums ir nepareizs pēc būtības. Drošība un pierobeža bija cieši saistītas lietas senāk, kad karoja ar pavisam citām tehnoloģijām un paņēmieniem. Mēs, mazā Latvija, visi esam viena pierobeža. Protams, pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā doma, ka mūsdienās varētu šeit, Eiropā, notikt kaut kas tāds, likās nereāla. Daudz skatos *YouTube*, bet arī tur lielākoties valda haoss un plāpāšana.

Ko darīt Latgales un drošības labā, lai iedzīvotāji šeit justos droši?

– Man ļoti nepatīk kasīšanās un cenšanās atsevišķi izdalīt Latgali no kopējā valsts

satura. Ir taču jāsaprot, ka tikai visa kopā, vienota mūsu valsts var cerēt uz kaut cik stabili nākotni. Kasīšanās par latgaliešu valodu, uzrakstu mainīšana tikai vājina kopējo valsts spēju. Diemžēl nekādas cerības neloloju. Valsts vadības mazspēja saprātīgi vadīt valsti notiekošo nu jau kļūst komiska. Nepieminēšu visiem zināmās kolīzijas ap lielajiem projektiem, bet cik daudz tiek zaudēts mazākos projektos, pašvaldībās, kurām nekad nepietiks?! Kādreiz Edgars Liepiņš teica: «Mazos zagļus ietupina, lie lie vasarnīcas ceļ.» Mūsdienās pat mazos vairs netupina. Kopumā valstij lielāko ļaunumu nodara mūsu vadītāju nespēja ar darbiem viest cerību visos valstspiederīgajos, ka valsts tiek pārvaldīta gudri, godīgi, ar drošu skatu nākotnē. Pašlaik tas ir lielākais mūsu apdraudējums.

Kas ir mūsu cilvēku – pierobežas iedzīvotāju – spēka avots?

– Spēka avota vairs nav. Dzīvojam ar cerību, ka savu mūžu nodzīvosim tā, kā ir. Spēka avots 80. gadu beigās bija cerība uz neatkarīgu Latvijas valsti no vecāku un vecvecāku atmiņām par pirmskara brīvo Latviju. Bet izrādījās, ka aizgājām pa korupcijas, draugu būšanas un citiem ļauniem ceļiem. Ne pārāk sen Latvijas radio dzirdēju kāda mūsu tautieša no ASV viedokli 90. gadu sākumā, kurā viņš teica, ka ar Latviju varētu sanākt, ja nesāks zag... Cilvēcisku gandarījumu rada tie, kuri dzīvo laukos, strādā savās saimniecībās un ar saražoto uztur ģimenes, līdz ar to stiprina valsti kopumā.

Kādam jāuzņemas iniciatīva

Foto no personīgā arhīva

Anna Āze, mežkope, Meža muzeja īpašniece, grāmatu, tostarp atmiņu burtiņas «Jānis Pilmanis. Brīvības cīņu dalībniekstiprinieks» par Latgales partizānu pulka dalībnieku autore.

Cik jūtamies droši, dzīvojot pierobežā?

– Droši. Ja satieku vai vismaz redzu no attāluma robežsargus, ja dzirdu, redzu lidojam mūsu (robežapsardzības) helikopterus, tad ļoti droši.

Vai Rīgas kungi izprot Latgali?

– Tas atkarīgs no Rīgas kunga. Viens ir pieņemt likumus uz papīra, pavisam kas cits – tos pielietot dzīvē. Ir visādi, pat kuriozi brīži. Pirmās brīvvalsts laikā ļoti tika attīstīta pierobeža. Cēla lepnas skolas, pagastmājas, notika piemiņas pasākumi, Spodrības, Meža dienas. Ja kāds ielīda Latvijā, bija daudz acu un ausu, kas tos pamanīja un tālāk padeva ziņu robežsargiem, policistiem... Tagad Rīgas kungiem daudzās sfērās liekas, ka mēs, pierobežnieki, izšķērdējam valsts naudu, jo te esot ekonomiski neizdevīgas skolas, kultūras nami, Latvijas TV apraide...

Latgaliešus apvīno spīts

Foto no personīgā arhīva

Andris Slišāns, Upītes folkloras kopas «Upīte» vadītājs, kultūras darbinieks, lokālās vēstures pētnieks, vecākā latgaliešu mūzikas un dzejas festivāla «Upītes uobeļduorzs» organizators.

Kas ir Upītes veiksmes stāsta pamatā?

– Tys ir lyls, nasavtīgs, bezaizlīdzīgs dorbs, kas izasuočīs jov paguojušo godsymta septendsmetjūs godūs, kod Ontons Slišāns suoka vuokt i pīraksteit Upītes apļeicīnes namaterialū kulturu, saglobuot saknes, styprnuot tuos. Tod jov daudzū godu garumā, cīnūt sovus senčus, teik atteistāti

jaunī. Veiksme ir tei, ka sasastuoja zvaigznes pareizajūs virzīnūs, kuras mes cenšamēs izmontuot, lai na tikai dorbs, kas īguldāts, bet ari augli ir baudami daudzīm.

Cik jūtamies droši, dzīvojot pierobežā?

– Man sajiuta, ka drūšība Latgales pīrubežā, saleidzīnūt ar puorejū Latveju, nav mozuoka, reizem sajiuta, ka pat lyluoka. Regularuo rūbežsorgu kluotbyutne dora sajiutu, ka mes ešam pīskateiti.

Kas ir latgaliešu spēka avots?

– Kotram spēka ovūts ir sovauduoks, bet kūpejīs, kas latgalīšus apvīnoj, ir spīts, jū pastāvīguo cīņa par vītu iz sovas dzymtuos zemes nūrūda i padora seikstuokus i spiecīguokus.

Vai Rīgas kungi izprot Latgali?

– Tys ir sarežģīts jautuojums. Kultūras jūmā maņ sajiuta, ka ļūti labi izprūt. Volūdas zinē ilgu laiku nasaprota, pādejā laikā tys mainuos, bet dīmžāl sajiuta, ka daudz kū ešam zaudejuši. Par drūšību, tikai pasasokūt trokejam karam Ukrainā, Reigā suok saprast, ka Latgalē ir juostyprynoņ gon fiziski rūbeža, gon ekonomiski cylvaki, uzniemieji, pošvaldības, gon garīgi, veicynoņūt lokalpatriotismu.